

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

Національний університет «Запорізька політехніка»

Кафедра «Іноземна філологія та переклад»

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Декан гуманітарного факультету

Микола ДЄДКОВ

« » 2024 року

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

OK2 Порівняльна лексикологія

(шифр і назва навчальної дисципліни)

освітня програма (спеціалізація) «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська»

спеціальність 035 Філологія

галузі знань 03 Гуманітарні науки

ступінь вищої освіти бакалавр

2024 рік

програма з дисципліни «Порівняльна лексикологія»
спеціальності 035 Філологія,
освітня програма (спеціалізація) «Германські мови та літератури (переклад включно), перша –
англійська»

Розробник: Олена ХАВКІНА, доцентка кафедри «Іноземна філологія та переклад»,
кандидатка філологічних наук, доцентка

Програма погоджена:

В.о. завідувачки кафедри
«Іноземна філологія та переклад»

Наталія ЖУКОВА
_____ 2024

Гарант освітньої програми

Кирил ТАРАСЕНКО
 _____ 2024

Схвалено науково-методичною комісією гуманітарного факультету
(найменування факультету)

Протокол від «21» серпня 2024 року № 1

Голова науково-методичної комісії

Микола ДЄДКОВ
_____ 2024

1. Опис навчальної дисципліни

Загальна характеристика

Обов'язковий освітній компонент	
Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський) рівень
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	03 Гуманітарні науки
Спеціальність	035 Філологія
Обмеження щодо форм навчання	Без обмежень

Найменування показників	Характеристика навчальної дисципліни	
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів	3	
Модулів	-	-
Змістових модулів	2	2
Семестр	2	2
Загальна кількість годин	90	
з них аудиторних:	28	6
<i>лекції</i>	14	4
<i>практичні</i>	-	-
<i>лабораторні</i>	-	-
<i>семінарські</i>	14	2
з них самостійної роботи:	62	84
Занять на тиждень	2	-
Індивідуальні завдання		
Форма контролю	іспит	

2. Мета навчальної дисципліни

3.

Метою курсу «Порівняльна лексикологія» є ознайомлення майбутніх перекладачів з базовими теоретичними та практичними знаннями щодо закономірностей розвитку, поповнення і функціонування словникового складу основної іноземної мови (англійської) у порівнянні з рідною мовою (українською), а також формування навичок використання набутих знань у практиці спілкування англійською мовою, при аналізі та перекладі текстів різних функціональних стилів, а також при виконанні науково-дослідної роботи, написанні наукових статей, тез, доповідей, курсових робіт та проєктів.

4. Завдання вивчення дисципліни

Основними завданнями вивчення дисципліни «Порівняльна граматики» є:

- вивчення основних лексичних угруповань англійської та української мов у їх порівнянні;
- формування розуміння словникового складу зіставляюваних мов з етимологічної точки зору та типів асиміляційних процесів, що відбуваються із запозиченою лексикою;
- ознайомлення студентів з основними закономірностями розвитку словникового складу англійської мови у порівнянні з українською мовою;
- з'ясування залежності значення лексем порівнюваних мов від їх морфемної структури;
- поглиблення розуміння фразеологічних систем двох мов у порівняльному аспекті;
- формування уміння користуватися різними словниками в залежності від шуканої інформації;
- ознайомлення студентів з різними територіальними та соціальними діалектами англійської мови у зіставленні з українською;
- розвиток уміння використовувати здобуті знання при вивченні інших дисциплін спеціальності та у філологічних (літературних та мовознавчих) дослідженнях.

5. Пререквізити і постреквізити навчальної дисципліни

Передумовами вивчення дисципліни «Порівняльна лексикологія» є успішне опанування курсів, що формують базову мовну та мовознавчу підготовку («Вступ до загального та германського мовознавства», «Практичний курс першої іноземної мови», «Українська мова (за професійним спрямуванням)»).

Знання та навички, здобуті під час опанування курсу, будуть корисні впродовж всього подальшого навчання, для опанування інших мовознавчих та перекладознавчих дисциплін, а також для проведення науково-дослідної роботи, написання курсових робіт, доповідей, тез та наукових статей.

6. Характеристика навчальної дисципліни

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувачі освіти повинні розвинути та вдосконалити такі **компетентності**:

загальні:

ЗК-4. Здатність бути критичним і самокритичним.

ЗК-5. Здатність учитися й оволодівати сучасними знаннями.

ЗК-6. Здатність до пошуку, опрацювання та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК-8. Здатність працювати в команді та автономно.

ЗК-10. Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК-11. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

ЗК-12. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій.

спеціальні:

СК-1. Усвідомлення структури філологічної науки та її теоретичних основ.

СК-2. Здатність використовувати у професійній діяльності знання про мову як особливу знакову систему, її природу, функції, рівні.

СК-4. Здатність аналізувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.

СК-7. Здатність до збирання й аналізу, систематизації та інтерпретації мовних, літературних, фольклорних фактів, інтерпретації та перекладу тексту (залежно від обраної спеціалізації).

СК-8. Здатність вільно оперувати спеціальною термінологією для розв'язання професійних завдань.

Очікувані програмні результати навчання:

ПРН-2. Ефективно працювати з інформацією: добирати необхідні дані з різних джерел, зокрема з фахової літератури та електронних баз, критично аналізувати й інтерпретувати її, впорядковувати, класифікувати й систематизувати.

ПРН-3. Організувати процес свого навчання й самоосвіти.

ПРН-6. Використовувати інформаційні й комунікаційні технології для вирішення складних спеціалізованих задач і проблем професійної діяльності.

ПРН-9. Характеризувати діалектні та соціальні різновиди мов(и), що вивчаються(ється), описувати соціолінгвальну ситуацію.

ПРН-12. Аналізувати мовні одиниці, визначати їхню взаємодію та характеризувати мовні явища і процеси, що їх зумовлюють.

ПРН-17. Збирати, аналізувати, систематизувати й інтерпретувати факти мови й мовлення й використовувати їх для розв'язання складних задач і проблем у спеціалізованих сферах професійної діяльності та/або навчання.

7. Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1

Тема 1. Лексикологія як галузь мовознавства. Предмет, завдання, основні поняття порівняльної лексикології. Зв'язок лексикології з іншими науками.

Тема 2. Слово, його морфологічна структура. Види морфем.

Тема 3. Словотвір в українській та англійській мовах. Види словотвору.

Тема 4. Словотвір в українській та англійській мовах. Продуктивні і непродуктивні (другорядні) способи словотвору.

Тема 5. Слово і різні типи його значень. Мотивація слова і його переклад.

Тема 6. Слово. Основні типи значень слів. Полісемія та її види.

Змістовий модуль 2

Тема 7. Порівняльна етимологічна характеристика словникового складу англійської та української мов.

Тема 8. Питома та запозичена лексика в українській та англійській мовах. Асиміляція запозичень. Варваризми **Ошибка! Закладка не определена..** Інтернаціоналізми.

Тема 9. Фразеологія англійської та української мов у порівняльному аспекті. Фразеологічні одиниці з етимологічної точки зору. Класифікації фразеологічних одиниць. Синонімія та антонімія у фразеології.

Тема 10. Семантичні зміни та семантичні угруповання. Синоніми, антоніми, омоніми, пароніми.

Тема 11. Стилiстична диференціяція словникового складу рідної та іноземної мов. Характеристика основних лексичних шарів.

Тема 12. Динаміка словотворчої системи. Історизми, архаїзми, неологізми.

Тема 13. Лексикографія. Основні типи словників.

Тема 14. Регіональні варіанти та діалекти сучасної англійської мови. Їх фонетичні, лексичні, граматичні особливості.

8. Орієнтовний розподіл навчального часу

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	Денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		лк	сем	лаб	інд	с.р.		лк	сем	лаб	інд	с.р.
<i>1</i>	<i>2</i>	<i>3</i>	<i>4</i>	<i>5</i>	<i>6</i>	<i>7</i>	<i>8</i>	<i>9</i>	<i>10</i>	<i>11</i>	<i>12</i>	<i>13</i>
Змістовий модуль 1												
Тема 1. Лексикологія як галузь мовознавства. Предмет, завдання, основні поняття порівняльної лексикології. Зв'язок лексикології з іншими науками.	5	2				3	7	1				6
Тема 2. Слово, його морфологічна структура. Види морфем.	7		2			5	6					6
Тема 3. Словотвір в українській та англійській мовах. Види словотвору.	5	2				3	7	1				6
Тема 4. Словотвір в українській та англійській мовах. Продуктивні і непродуктивні (другорядні) способи словотвору.	7		2			5	7	1				6
Тема 5. Слово і різні типи його значень. Мотивація слова і його переклад.	5	2				3	8		1			7
Тема 6. Слово. Основні типи значень слів. Полісемія та її види.	7		2			5	7	1				7
Разом за змістовим модулем 1	36	6	6			24	42	4	1			38
Змістовий модуль 2												
Тема 7. Порівняльна етимологічна характеристика словникового складу англійської та української мов.	5	2				3	7					7
Тема 8. Питома та запозичена лексика в	8		2			6	8		1			7

українській та англійській мовах. Асиміляція запозичень. Варваризми Ошибка! Закладка не определена. Інтернаціоналізми.												
Тема 9. Фразеологія англійської та української мов у порівняльному аспекті. Фразеологічні одиниці з етимологічної точки зору. Класифікації фразеологічних одиниць. Синонімія та антонімія у фразеології.	5	2				3	8					8
Тема 10. Семантичні зміни та семантичні угруповання. Синоніми, антоніми, омоніми, пароніми.	8		2			6	5					5
Тема 11. Стилiстична диференціяція словникового складу рiдної та iноземної мов. Характеристика основних лексичних шарiв.	6	2				4	6					5
Тема 12. Динаміка словотворчої системи. Історизми, архаїзми, неологізми.	8		2			6	5					5
Тема 13. Лексикографія. Основні типи словників.	6	2				4	5					5
Тема 14. Регіональні варіанти та діалекти сучасної англійської мови. Їх фонетичні, лексичні, граматичні особливості.	8		2			6	4					4
Разом за змістовим модулем 2	54	8	8			38	26	1	1			24
Усього годин	90	14	14			62	90	4	2			84

9. Види навчальних занять та їх орієнтовний зміст

№ з/п	Тема	Вид занять	Орієнтовний зміст
1	Лексикологія як галузь мовознавства. Предмет, завдання, основні поняття порівняльної лексикології. Зв'язок лексикології з іншими науками.	<i>лекційне</i>	Предмет і завдання порівняльної лексикології, її місце в системі наук та практичне значення.
2	Слово, його морфологічна структура. Види морфем.	<i>семінарське</i>	Слово, його фонетичні, морфологічні, семантичні ознаки. Морфеми як мінімальні значеннєві складові лексем, їх види.
3	Словотвір в українській та англійській мовах. Види словотвору.	<i>лекційне</i>	Специфіка творення лексичних одиниць у рідній та іноземній мові.
4	Словотвір в українській та англійській мовах. Продуктивні і непродуктивні (другорядні) способи словотвору.	<i>семінарське</i>	Словотвірна система в порівнюваних мовах. Основні способи словотворення з точки зору їх продуктивності.
5	Слово і різні типи його значень. Мотивація слова і його переклад.	<i>лекційне</i>	Слово і його основні значення (лексичне і граматичне, пряме і переносне, конотативне і денотативне). Мотивація значення слова, її види.
6	Слово. Основні типи значень слів. Полісемія та її види.	<i>семінарське</i>	Слова моносемантичні і полісемантичні. Ланцюгова і радіальна полісемія; контекст, його види.
7	Порівняльна етимологічна характеристика словникового складу англійської та української мов.	<i>лекційне</i>	Словниковий склад української та англійської мов з точки зору його походження. Власна і запозичена лексика.
8	Питома та запозичена лексика в українській та англійській мовах. Асиміляція запозичень.	<i>семінарське</i>	Питома та запозичена лексика у порівнюваних мовах. Ступені та види асиміляції запозичених

	<p>Варваризми Ошибка! Закладка не определена.. Інтернаціоналізми.</p>		лексем; варваризми.
9	<p>Фразеологія англійської та української мов у порівняльному аспекті. Фразеологічні одиниці з етимологічної точки зору. Класифікації фразеологічних одиниць. Синонімія та антонімія у фразеології.</p>	<i>лекційне</i>	Різноаспектний аналіз системи фразеологічних одиниць в українській та англійській мовах.
10	<p>Семантичні зміни та семантичні угруповання. Синоніми, антоніми, омоніми, пароніми.</p>	<i>семінарське</i>	Семантичні зміни (розширення значення, звуження, меліорація, пейорація). Семантичні угруповання, їх види і підвиди.
11	<p>Стилістична диференціація словникового складу рідної та іноземної мов. Характеристика основних лексичних шарів.</p>	<i>лекційне</i>	Словниковий склад порівнюваних мов (стилістичний аспект). Книжна та розмовна лексика. Соціальні діалекти.
12	<p>Динаміка словотворчої системи. Історизми, архаїзми, неологізми.</p>	<i>семінарське</i>	Активний та пасивний словниковий запас української та англійської мов.
13	<p>Лексикографія. Основні типи словників.</p>	<i>лекційне</i>	Англійська та українська лексикографія. Різні типи словників та інформація, репрезентована в них.
14	<p>Регіональні варіанти та діалекти сучасної англійської мови. Їх фонетичні, лексичні, граматичні особливості.</p>	<i>семінарське</i>	Територіальні варіанти та діалекти англійської мови.

10. Форми та методи контролю

Використовуються такі методи контролю: усний контроль (опитування на семінарських заняттях, а для заочної форми навчання – при захисті контрольної роботи), письмовий (виконання завдань двох рубіжних контролів – для студентів денної форми навчання, одного підсумкового тесту – для студентів заочної форми навчання), а також методи самоконтролю і самооцінки.

Форми контролю:

- усні відповіді за темами семінарських занять;
- написання, оформлення та захист курсової роботи;
- рубіжні контролі у вигляді тестів;
- іспит (письмова форма).

11. Критерії оцінювання результатів навчання

Згідно з Положенням про організацію освітнього процесу в Національному університеті «Запорізька політехніка»¹, передбачено такі контрольні заходи: вхідний, поточний, рубіжний (модульний, тематичний, календарний), відстрочений, підсумковий та семестровий контроль, а також комплексні контрольні роботи та ректорські контрольні роботи.

Система контролю знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Порівняльна лексикологія» передбачає поточний, рубіжний, підсумковий контролі, написання і захист курсової роботи з дисципліни, написання та захист контрольної роботи (для студентів заочної форми навчання).

Поточний контроль проводиться під час аудиторних (семінарських) занять. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня знань здобувачів вищої освіти з певної теми. Для поточного контролю знань здобувачів вищої освіти з дисципліни «Порівняльна лексикологія» враховується систематичність підготовки до семінарських занять та активність роботи на них.

Для здобувачів вищої освіти денної форми навчання поточний контроль та оцінювання знань здійснюється з урахуванням роботи на семінарських заняттях (активність, участь у дискусіях тощо). Результати поточного контролю (поточна успішність) є інформацією, що обов'язково враховується викладачем при визначенні результатів рубіжного контролю та підсумкової оцінки з дисципліни.

¹ Положення про організацію освітнього процесу Національного університету «Запорізька політехніка» / Укладачі: В. Грешта та ін. НУ «Запорізька політехніка», 2021. 41 с.

Рубіжний (модульний, тематичний, календарний) контроль – це контроль знань здобувачів вищої освіти після вивчення логічно завершеної частини навчальної програми дисципліни. Проводиться у вигляді модульної контрольної роботи.

Протягом семестру здобувачі освіти проходять два рубіжних контролю по 2-м змістовим модулям. У кінці семестру вони отримують підсумкову оцінку з дисципліни, що є сумою результатів поточної роботи та рубіжних (модульних) контролів, яка виставляється в екзаменаційну відомість.

Підсумкова оцінка визначається як сумарна двох контролів за перший та другий змістові модулі та поточного контролю.

Поточне тестування та самостійна робота														Поточний контроль	Рубіжні (модульні) контролі	Оцінка
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2										
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	T13	T14	40	60	60-100
2	2	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			

T1, T2 ... T14 – теми змістових модулів.

Контроль знань здобувачів вищої освіти заочної форми навчання здійснюється шляхом виконання та подальшого захисту контрольної роботи у вигляді відповідей на питання, що стосуються змісту роботи (20 балів за контрольну роботу та 20 балів за усний захист), а також написанням підсумкового контролю у вигляді тесту (60 балів).

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за національною шкалою
	для екзамену, курсового проекту (роботи)
90-100	відмінно
86-89	добре
75-85	добре
60-74	задовільно
1-59	незадовільно

12. Політика курсу

Під час навчання студенти зобов'язані дотримуватися академічної доброчесності:

- самостійно виконувати навчальні завдання, завдання поточного та підсумкового контролю;
- дотримуватися норм законодавства про авторське право;
- брати активну участь у навчальному процесі;
- не запізнюватися на лекції та семінарські заняття, не пропускати заняття без поважних причин;
- самостійно і своєчасно опрацьовувати матеріал пропущеного заняття;
- надавати достовірну інформацію про результати власної навчальної діяльності;
- бути терпимими, доброзичливими, з повагою ставитися до однокурсників, викладача, керівників курсових робіт;
- при виконанні курсової роботи політика дотримання академічної доброчесності визначається Кодексом академічної доброчесності Національного університету «Запорізька політехніка»
https://zp.edu.ua/uploads/dept_nm/Nakaz_N253_vid_29.06.21.pdf

13. Методичне забезпечення

1. Конспект лекцій з дисципліни «Лексикологія» для студентів 1 курсу усіх форм навчання спеціальності спеціальності 035 Філологія, напрям підготовки 035.041 Філологія «Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська». Вид. 2-ге (відредаг. і доповн.) / Укл.: Хавкіна О.М. Запоріжжя, 2022. 66 с.
2. Методичні рекомендації до семінарських занять та самостійної роботи з дисципліни «Лексикологія» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 035 Філологія освітньої програми «035.041 Германські мови та літератури (переклад включно), перша – англійська». Вид. 2-ге (відредаг. і доповн.) / Укл.: Хавкіна О.М. Запоріжжя, 2022. 30 с.

14. Перелік навчальної, наукової та довідкової літератури

Базова

1. Верба Л. Г. Порівняльна лексикологія англійської та української мов (посібник для перекладацьких відділень вузів) [Текст]: посібник рекомендований МОНУ. 4-те вид., перер. та доп. Вінниця : Нова книга, 2008. 248 с.

2. Мостовий М. І. Лексикологія англійської мови: Підручник для інст.-тів і фак. іноз. мов. Харків: Основа, 1993. 256 с.
3. Ніколенко А. Г. Лексикологія англійської мови – теорія і практика: Theory and practice: навч. Посібник для студентів вищ. навч. закладів рекомендов. МОНУ. Вінниця : Нова книга, 2007. 528 с. (на англ. мові).

Допоміжна

1. Зацний Ю.А., Семенчук А.Б. Антитерористична боротьба і поповнення словникового складу сучасної англійської мови : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2014. 210 с.
2. Зацний Ю.А., Пахомова Т.О. Мова і суспільство : збагачення словникового складу сучасної англійської мови : навч. пос. Запоріжжя, 2001. 243 с.
3. Зацний Ю.А., Єнікєєва С.М., Клименко О.Л. Основи неології та проблеми перекладу неологізмів : навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. рек. МОНУ. Запоріжжя : ЗНУ, 2013. 350 с.
4. Зацний Ю.А., Пахомова Т.О., Зацна В.Ю. Соціолінгвістичні аспекти вивчення словникового складу сучасної англійської мови : Навчальний посібник. Запоріжжя : ЗДУ, 2004. 284 с.
5. Зацний Ю.А. Шляхи та тенденції розвитку лексико-семантичної системи сучасної англійської мови. Учбовий посібник для фак. ром.-герм. філології університетів. Запоріжжя : ЗДУ, 1992. 110 с.
6. Квеселевич Д.І., Сасіна В.П. Практикум з лексикології сучасної англійської мови : Навч. посібник. Вінниця : Нова книга, 2003. 128 с.
7. Островська Ю.К. Оцінні неологізми в англійській та українській мовах кінця ХХ – початку ХХІ століття. Донецьк : ДонНУ, 2014. 232 с.
8. Трофімова О.В. Фразеологія негативних емоцій в англійській та українській мовах : монографія. Донецьк : ДонНУ, 2014. 250 с.
9. Andreichuk N., Babelyuk O. Contrastive Lexicology of English and Ukrainian Languages: Theory and Practice. Kherson : Publishing House “Helvetika”, 2019. 236 p.
10. Bauer L. An Introduction to English Lexicology. Edinburgh University Press. 2021. 221p.
11. Geeraerts D. Words and other wonders. Papers on lexical and semantic topics. New York : Mouton de Gruyter, 2006. 493 p.
12. Glover D. Genders : the new critical idiom / David Glover, Cora Caplan. 2-nd edition. London : Routledge, 2009. 203 p.
13. Hughes, A., Trudgill, P. & Watt, D. (Eds.). English Accents and Dialects (4th Ed.). London : Arnold, 2005. 328 p.

14. Miller G.D. Latin Suffixal Derivatives in English and their Indo-European Ancestry. New York : Oxford University Press, 2006. 386 p.
15. Sera L. A Boatload of Idioms. Over a thousand English expressions. Waterbury : Vocalis Ltd, 2004. 274 p.
16. Setzler H.H. Basic Idioms in American English. Chicago: SPA, 1981. 119 p.
17. Trips C. Lexical semantics and diachronic morphology : the development of -hood, -dom and -ship in the history of English. Tübingen : Max Niemeyer Verlag, 2009. 267 p.
18. Wierzbicka A. English: meaning and culture. Oxford : Oxford University Press, Inc., 2006. 352 p.

Довідкова

1. Голянич М. І., Стефурак Р. І., Бабій І. О. Словник лінгвістичних термінів: лексикологія, фразеологія, лексикографія / за редакцією М. І. Голянич. Івано-Франківськ : Сімик, 2011. 272 с.
2. Селіванова О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава : Довкілля-К, 2006. 716 с.
3. Струганець Л. В. Культура мови: Словник термінів. Тернопіль : Навчальна книга - Богдан, 2000. 88 с.
4. Українська мова / Відп. ред. В.М. Русанівський, О.О. Тараненко : [енциклопедія]. К. : Вид-во «Українська енциклопедія ім. М.П. Бажана, 2004. 833 с.
5. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / За ред. С.Я. Єрмоленко. К. : Либідь, 2001. 224 с.
6. Українсько-англійський словник лінгвістичної термінології / Л.В. Коломієць, О.Л. Паламарчук, Г.П. Стрельчук, М.В. Шевченко. К. : Освіта України, 2013. 455 с.
7. Штерн І. Б. Вибрані топіки та лексикон сучасної лінгвістики : енциклопедичний словник для фахівців з теоретичних гуманіт. дисциплін та гуманіт. інформатики / І. Б. Штерн ; Міжнародний фонд «Відродження». К. : АртЕк, 1998. 335 с.